

FAVQULODDA HOLAT TURLARI VA TARMOQLARI

Mahmudov Muhiddin Ashurboboyevich

Surxondsryo viloyati Sariosiyo

Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10375988>

Annotatsiya. Ushbu maqolada favqulodda vaziyatlarda tibbiy yordam ko'rsatish, xavfli omillar ta'siri, zilzila va bir qancha vaziyatlar haqida gap boriladi.

Kalit so'zlar. Favqulodda vaziyatlar, tarmoqlari, zilzila, avtomobil, tibbiy yordam, aholi, insonparvarlik, oshkoralik.

EMERGENCY TYPES AND NETWORKS

Abstract. This article discusses emergency medical care, exposure to hazardous factors, earthquakes, and other situations.

Key words: Emergency situations, networks, earthquake, car, medical aid, population, humanitarianism, transparency.

ВИДЫ АВАРИЙНЫХ СИТУАЦИЙ И СЕТИ

Аннотация. В данной статье рассматривается неотложная медицинская помощь, воздействие опасных факторов, землетрясения и другие ситуации.

Ключевые слова: Чрезвычайные ситуации, сети, землетрясение, автомобиль, медицинская помощь, население, гуманизм, прозрачность.

KIRISH.

Favqulodda vaziyatlarda shikastlanganlarga tez tibbiy yordam ko'rsatish tarmoqlari va ularning vazifalari. Bizning davlatimizda birinchi tibbiy yordam ko'rsatish uchun tibbiyot muassasalari, tez yordam stansiyalari va kechiktirib bo'lmaydigan yordam punktlari (travmatologik, stomatologik punktlar) tashkil qilingan. Òz yordam qarorgohining ishi ko'p qirrali. Unga shikastlanganlar va tog'satdan ro'y bergan kasalliklarda birinchi tibbiy yordam ko'rsatish, shoshilinch xirurgik va terapevtik yordamga muhtoj bemorlarni kasalxonaga, homilador ayollarni tug'uruqxonaga yetkazish vazifasi yuklangan. Òz yordam mashinalari har qanday chaqiriq bo'yicha so'zsiz yetib borishlari shart. Hodisa yuz bergan joyga yetib kelgan tez yordam shifokori yoki feldsher birinchi tez tibbiy yordam ko'rsatadi va shikastlangan yoki kasal kishini malakali transportirovka qilishni ta'minlaydi.

Birinchi tibbiy yordam ko'rsatishning asosiy tamoyillari.

Har bir kishi birinchi yordam ko'rsatishni, tibbiyot xodimi esa, malakali tibbiy yordam ko'rsatishni bilishi zarur. Birinchi tibbiy yordam ko'rsatishda yordam berayotgan kishining barcha xatti-harakatlari maqsadga muvofiq puxta o'ylangan, qat'iy, tez va vazmin bo'lishi kerak hamda quyidagi tamoyillarga amal qilinishi lozim:

1. Avvalo, shikastlanib qolgan kishi tushgan sharoitga baho berish va shikastlantiruvchi omillar ta'sirini to'xtatish choralari ko'rish (suvdan, yonib turgan xonadan olib chiqish, yonib turgan kiyim-boshni o'chirish, elektrdan shikastlanishda elektr toki tarmog'idan ajratish) kerak.

2. Shikastlangan kishi ahvoliga tez va to'g'ri baho berish zarur.

Shikastlanganni ko'zdan kechirishda uning tirik yoki o'likligi aniqlanadi, shikastning turi va og'ir-yengilligiga, qon oqayotganligi yoki oqmayotganligiga e'tibor beriladi.

3. Shikastlangan kishini ko'zdan kechirish davomida birinchi tibbiy yordamning hajmi va uni nimadan boshlash kerakligi aniqlanadi.

4. Aniq sharoitlar, mavjud holatlar va imkoniyatlarga asoslangan holda birinchi tez tibbiy yordam ko'rsatish uchun qanday vositalar zarurligi aniqlanadi va ular bilan ta'minlanadi.

5. Birinchi tez tibbiy yordam ko'rsatiladi va shikastlangan kishini transportirovkaga tayyorlanadi.

6. Shikastlangan kishini davolash muassasasiga transportirovka qilish chorasi ko'riladi.

7. Shikastlangan kishini davolash muassasasiga yuborishga qadar bir o'zini qarovsiz qoldirish mumkin emas.

8. Zaruriyat tug'ilganda birinchi tez tibbiy yordamni hodisa ro'y bergan joydagina emas, balki davolash muassasasiga olib borilayotganda yo'lda ham ko'rsatish kerak.

Ommaviy shikastlanish ro'y berganda transportirovka bosqichlarini tashkillashtirish tamoyillari.

Zilzila vaqtida, avtomobil, temiryo'l halokatida, yong'inlarda, portlash sodir bo'lganda ommaviy shikastlanish hodisalari yuz beradi. Bunday hollarda birinchi yordamni muvaffaqiyatli ko'rsatish uyushqoqlik va tartib-intizomga bog'liq.

Shikastlangan kishilarni zararlanishning og'ir-yengilligiga ko'ra, guruhlariga bo'lib, ketma-ket transportirovka qilinadi.

Tabiiy va ekologik tushdagi FV yerning jala, do'l, suv bosishi oqibatida zararlanishi, tuproq va yer osti suvining neft mahsulotlari, og'ir metallar, pestitsidlar va boshqa zararli ximikatlar bilan ifloslanishi, atmosferaning chegaraviy konsentratsiyasidan ortiq zararli ingrediyentlar bilan ekstrimal ifloslanishi va boshqalar.

Epizootiya hayvonlarning ommaviy kasallanishi yoki nobud bo'lishi.

Epifitotiya o'simliklarning ommaviy nobud bo'lishi.

Ekologik FV quruqlik (tuproq, yer osti) holatining o'zgarishi bilan bog'liq vaziyatlar, halokatli ko'chkilar, yer yuzasining o'pirilishi, siljishi, qishloq xo'jaligi ishlab chiqarishida odamlarning sog'lig'i uchun xavfli konsentratsiyalarda qo'llanadigan pestitsidlar va boshqa zaharli ximikatlar borligi. Epidemiologik vaziyatlar o'lat, vabo, toshmal tif, kuydirgi, quturish, OIÒS. Epidemiya alohida xavfli infeksiyalarga tegishli bo'lmagan, yuqish manbayi bitta yoki yuqish omili bir xil bo'lgan odamlarning guruh bo'lib kasallanishi.

Aholini va hududlarni FVdan muhofaza qilish, FVning oldini olish va ularni bartaraf etish choralari, usullari, vositalari tizimi deganda, sa'y-harakatlar natijasida FVning oldini olish tadbirlari oldindan o'tkazilib, FV ro'y berishi xavfini imkon qadar kamaytirishga, bunday vaziyatlar ro'y bergan taqdirda odamlar sog'lig'ini saqlash, atrof-muhitga yetkaziladigan zarar va moddiy talafotlar miqdorini kamaytirishga qaratilgan tadbirlar majmuyi tushuniladi.

FVni bartaraf etish deganda, FV ro'y berganda odamlar hayoti va sog'lig'ini saqlash, atrof-muhitga yetkaziladigan zarar va moddiy talafotlar miqdorini kamaytirish, shuningdek, FV ro'y bergan joylarni halqaga olib, xavfli omillar ta'sirini tugatishga qaratilgan avariya qutqaruv ishlari va kechiktirib bo'lmaydigan boshqa ishlar majmuyi tushuniladi.

Aholini va hududlarni FVdan muhofaza qilishning asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

1. Insonparvarlik inson hayoti va sog'lig'ining ustuvorligi.

2. Oshkoralik.

3. Axborotning o'z vaqtida berilishi va ishonchli bo'lishi.

4. FVdan muhofaza qilish choralarining oldindan ko'rilishi.

Qonunga muvofiq, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi:

- FVni bartaraf etish uchun moliyaviy va moddiy resurslar, davlat rezervlarini yaratishni ta'minlaydi hamda ulardan foydalanish tartibini belgilaydi.

- FVning oldini olish va bartaraf etishga oid kuchlar va ularni maxsus texnika hamda boshqa texnik vositalar bilan jihozlashni amalga oshiradi.

- FV tasnifini tasdiqlaydi va ularni bartaraf etishda ijro hokimiyati organlari ishtiroki darajasini belgilaydi.

- Vazirliklar, idoralar, ijro hokimiyati mahalliy organlarning aholini va hududlarni FVdan muhofaza qilish sohasidagi faoliyati ustidan nazoratni amalga oshiradi.

FVdan muhofaza qilish bo'yicha maxsus vakolatli boshqaruv organi Favqulodda vaziyatlar vazirligidir. Bu vazirlik O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 1996-yil 4-martdagi PF 1378-sonli Farmoni asosida tashkil etilgan va quyidagi faoliyat turlariga ega:

1. FVning oldini olish, bunday vaziyatlarda aholining hayoti va sog'lig'ini, moddiy va madaniy boyliklarini muhofaza qilish, shuningdek, FV oqibatlarini bartaraf etish va zararni kamaytirish yuzasidan choralar ishlab chiqadi va amalga oshiradi.

2. Aholini va hududlarni FVdan muhofaza qilish sohasida maxsus dasturlar ishlab chiqish va ilmiy tadqiqotlar amalga oshirishni tashkil etadi.

3. O'z vakolati doirasida vazirlik va idoralar, korxonalar, muassasa va tashkilotlar, mansabdor shaxslar va fuqarolar bajarishi majburiy bo'lgan qarorlar qabul qiladi.

4. Boshqaruv organlari, aholi va hududlarni muhofaza qilish kuchlari va vositalarini FV sharoitida harakat qilishga tayyor bo'lishini ta'minlaydi.

5. FVni bartaraf etish kuchlari va vositalarining boshqaruvini amalga oshiradi, Boshqaruv punktlari, xabar berish va aloqa tizimlarini tuzadi.

XULOSA.

Favqulodda holat – davlat hokimiyati va boshqaruv organlarining, korxonalarining, muassasalarning va tashkilotlarning aloxida ish rejimi. Bunda fuqarolarning huquq va erkinliklari hamda yuridik shaxslarning huquklariga maxsus qonun bilan belgilangan cheklashlarga yo'l qo'yiladi, shuningdek, ularga qo'shimcha majburiyatlar yuklanishi mumkin. Favqulodda holat, odatda vaqtinchalik tadbir bo'lib, real tashqi xavf, ommaviy tartibsizliklar, ichki qurolli mojarolar, yirik halokat, tabiiy ofat, epidemiyalar yuz bergan taqdirda fuqarolarning xavfsizligini ta'minlashni ko'zlab joriy etiladi.

REFERENCES

1. https://uz.m.wikipedia.org/wiki/Favqulodda_holat
2. Allayorov Y., Tojiboyev Y.
3. Favqulodda vaziyatlarda tez tibbiy yordam asoslari.
4. Tibbiyot kollejlari uchun darslik/ To'ldirilgan va qayta ishlangan 3-nashri. Ò.:
5. «ILM ZIYO», 2007. 200 b. I. Hammuallif. BBK 51.1(5U)